

طراحی و تدوین مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت میان فردی کودکان و اثربخشی آن بر

این مهارت در کودکان پیش دبستانی

میسره کرامتی^۱، اکبر محمدی^{۲*}، سارا حقیقت^۳

چکیده

مقدمه: با توجه به تأثیر بازی در مورد اختلالات رفتاری و اجتماعی کودکان، پژوهش حاضر با هدف طراحی و اثربخشی مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت ها در کودکان پیش دبستانی انجام شد.

روش پژوهش: روش پژوهش آمیخته اکتشافی (کمی و کیفی)، جامعه آماری در بخش کیفی کلیه زنانی که در حیطه بازی درمانی کودک فعالیت می کنند و در بخش کمی نیز کلیه کودکان پیش دبستانی مناطق ۱، ۴، ۹، ۱۴، ۱۸، ۲۰ در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ بودند. برای این منظور ۳۰ نفر در بخش کمی به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه گمارده شدند. در بخش کیفی نیز با ۱۳ نفر از خبرگان مصاحبه و از ۱ مورد اسناد کتابخانه ای استفاده شده است. نمونه ها به وسیله پرسشنامه محقق ساخته مهارت های میان فردی ارزیابی شدند. داده ها در بخش کیفی با استفاده از نرم افزار MAXQDA و در بخش کمی با استفاده از نرم افزار SPSS و تجزیه و تحلیل شدند.

^۱ - دانشجوی دکتری روان شناسی تربیتی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

kmeysareh@yahoo.com, Orkid:0000-0002-1425-5326

^۲ - استادیار روان شناسی تربیتی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران. نویسنده مسئول

psyhic2006@gmail.com, Orkid:0000-000285247412

^۳ - استادیار روان شناسی تربیتی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

Sarahaghighat58@yahoo.com, Orkid:0000-0003-1234-4124

© حقوق برای مؤلف (آن) محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد در خانواده و بهداشت تحت مجوز کرییتو کامنز (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده غیر

تجاری تنها در صورتی مجاز است که به اثر اصلی به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد: بازی‌های ذهنی و فکری، فیزیکی و ترکیبی از مهمترین بازی‌هایی هستند که بر رشد مهارت میان فردی کودکان تاثیر دارند. همچنین، مهمترین ابعاد مهارت‌های میان فردی در کودکان شامل ارتباط موثر با دیگران، توانایی‌های فردی و سازگاری روانی هستند. افزون بر این، مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت‌ها کودکان پیش‌دبستانی تاثیر دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به مؤثر بودن بازی آموزشی بر رشد مهارت‌ها، می‌توان گفت در دوره تحصیل این گروه سنی، بازی‌های آموزشی بیشتر مورد توجه متولیان برنامه‌ریزی در سطح کلان و خرد مریبان قرار بگیرد.

کلید واژه: پیش دبستانی، رشد مهارت‌ها، کودکان، مدل بازی آموزشی

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۳/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱

استناد: کرامتی م، محمدی ا، حقیقت س. طراحی و تدوین مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت میان فردی کودکان و اثربخشی آن بر این مهارت در کودکان پیش دبستانی 'خانواده و بهداشت، ۱۱۰(الف): ۲۰۵-۱۸۶

مقدمه:

مهمترین دوران شکل گرفتن شخصیت هر فرد در کودکی بوده و بی‌توجهی به آن، پیامد جبران‌ناپذیری به همراه دارد(۱). در این فرایند، پیش دبستانی یکی از متغیرهای محیطی است که نقش مهمی در رشد و پرورش همه جانبه کودکان داشته (۲) و دوره پیش دبستانی در تکامل رفتارهای اجتماعی و میان فردی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند و عدم آموزش در این زمینه می‌تواند کودکان را با مشکلات زیادی مواجه نماید (۳)؛ بنابراین کودکان پیش دبستانی نیاز به فرصت‌هایی جهت ورزش و حرکت دارند (۴) و آنها باید روزانه جهت یادگیری و هماهنگی اندام‌ها فعالیت بدنی داشته باشند. از اینرو باید نقش بازی را در زندگی کودک جدی گرفت و از این ویژگی برای توسعه و تکامل توانایی‌های لازم بهره برد (۵).

با توجه به اهمیت فزاینده‌ای که خانواده‌ها و والدین کودکان بر رشد روانی آنها قائل هستند و با تأکید بر اینکه رشد و پرورش کودکان، بر مبنای رشد سالم آنها در دوران کودکی پایه‌ریزی می‌شود، شناسایی عوامل مؤثر در رشد روانی آنان حائز اهمیت بوده و می‌تواند به پیشگیری از اختلالات رفتاری در بزرگسالی منجر گردد(۶) و از روش‌های مداخله روانشناختی کودک، بازی بوده که در دنیای امروز تجلی پیدا نموده و به شکل روزافزون از آن استفاده می‌گردد، زیرا کودکان اغلب در بیان شفاهی احساسات خود دچار مشکل شده و از طریق بازی می‌توانند

هیجانان خویش را بهتر انعکاس دهند (۷). پس یکی از موقعیت‌های تعاملی بین دانش آموز و معلم، «بازی‌های آموزشی» است که در بطن خود، دارای هدف آموزشی است؛ یعنی انتقال نکته ای خاص، برجسته کردن قابلیت‌های ویژه با تعمیق مهارت‌ها (۸) که در این راستا، خیلی از آموزش‌های تربیتی را می‌توان در خلال بازی به کودک نشان داد و به راحتی کودک را در مسیر درست تربیت نمود. همان طور که از خلال بازی‌های کودک نیز می‌توان به شرایط عاطفی کودک، هیجانان و افکار وی پی برد. لذا ضروری است مربیان و والدین به اهمیت بازی در زندگی کودک توجه داشته و شرایط مناسب را برای بازی‌های مناسب فراهم سازند (۹). از طرفی اریکسون معتقد است که فعالیت‌های کودک هنگام بازی دارای معنا و مفهوم روانی است و به عنوان عاملی در ساختن شخصیت و ایجاد تعادل روانی وی بسیار اهمیت دارد (۱۰). کودک از طریق بازی به شخصیتی متعادل دست پیدا نموده و تعادل و مهارت‌های لازم را برای زندگی در کنار دیگران در محیط‌های غیر از خانه و در کنار افرادی غیر از والدین کسب کرده و در نتیجه کودک از طریق بازی به رشد اجتماعی لازم دسترسی می‌یابد (۱۱).

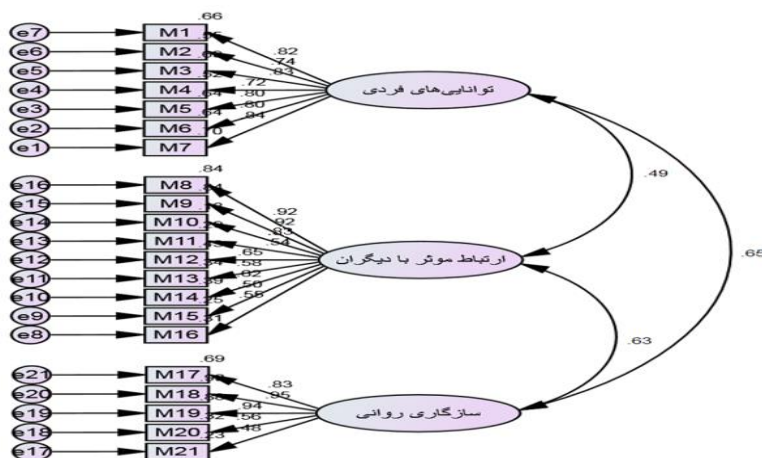
از آنجایی که کودکان پیش دبستانی جهت موفق شدن در مدرسه، علاوه بر مهارت‌های فیزیکی، شناختی و اجتماعی به مهارت‌های میان فردی نیاز دارند؛ پس داشتن چنین مهارت‌های، کودک را قادر می‌سازد که روابط میان فردی را خلق و در هر مرحله از زندگی روابط میان فردی خود را تقویت سازد (۳) و تقویت مهارت‌های میان فردی کودکان تا حدود زیادی در گرو توجه به رویکردهای آموزشی به ویژه در سال‌های نخست زندگی می‌باشد (۶)، بنابراین داشتن روابط مثبت و سالم با دیگران کلید رشد و کمال آدمی است. آنچه که امروز هستیم و آنچه در آینده خواهیم بود هر دو معلول رابطه ما با دیگران می‌باشد. روابط ما رفتار ما را به شکل یک انسان اجتماعی شکل داده و در منحصر به فرد بودن شخصیت، هویت و مفهوم خویشتن ما نقش بسزایی ایفا می‌سازد (۱۲). با نگاهی گذرا بر پژوهش‌های انجام شده می‌توان دریافت که بازی به تمامی ابعاد و تحول انسان، انسجام بین وحدت ملی و آموزش چند فرهنگی، فردی و اجتماعی (۱۳)؛ مهارت‌های ارتباطی کودکان (۱۴)؛ تقویت مهارت‌های تقلید، مهارت‌های بصری، مهارت‌های ارتباط زبان و مراقبت از خود؛ سازگاری تحصیلی کودکان (۱۵) تأثیرگذار است. پژوهش‌هایی که درباره تأثیر بازی درمانی بر مهارت‌های کودکان انجام شده است نشانگر تأثیر مثبت و بهبود مشکلات مهارت‌های کودکان بوده و تقریباً در تمام طبقات تشخیصی کاربرد دارد؛ لذا با توجه به تأثیر بازی در مورد اختلالات رفتاری و اجتماعی کودکان، پژوهش حاضر با هدف طراحی و اثربخشی مدل بازی

آموزشی با تاکید بر رشد مهارت ها در کودکان پیش دبستانی از طریق تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر انجام شد.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر از منظر هدف یک تحقیق بنیادی مبتنی بر روش آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) و از نوع تحقیقات پیمایشی-مقطعی است. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی (مصاحبه شوندگان) شامل کلیه زنانی که در حیطه بازی درمانی کودک فعالیت می کنند و در بخش کمی نیز کلیه کودکان پیش دبستانی مناطق ۱، ۴، ۹، ۱۴، ۱۸، ۲۰ به تعداد ۴۸۳ نفر بوده که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل هستند. در بخش کیفی با ۱۳ نفر از خبرگان مصاحبه و از ۱ مورد اسناد کتابخانه‌ای استفاده شده و در بخش کمی بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و مطابق با ملاک‌های ورود و خروج تعداد ۳۰ نفر انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه کنترل و آزمایش به تعداد ۱۵ نفره تقسیم شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد.

پرسشنامه محقق ساخته مهارت‌های میان فردی کودکان: پرسشنامه حاضر، دارای ۳ مؤلفه (توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران و سازگاری روانی) و ۲۱ سؤال است که مهارت‌های میان فردی کودکان را مورد سنجش قرار داده و بر اساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت خیلی زیاد (۵)، زیاد (۴)، تا حدودی (۳)، کم (۲)، هیچ‌وقت (۱) نمره‌گذاری شده است. سه گروه از مؤلفه‌ها شامل توانایی‌های فردی (سؤالات ۷-۱)، ارتباط مؤثر با دیگران (سؤالات ۱۶-۸) و سازگاری روانی (سؤالات ۲۱-۱۷) هستند. جهت هنجاریابی پرسشنامه حاضر از تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عامل تاییدی استفاده شده است. لازم به ذکر است که به منظور هنجاریابی از بین جامعه آماری (۴۸۳) و بر اساس جدول کرجسی و مورگان پرسشنامه توسط ۲۱۴ نفر پاسخ داده شده و ضریب آلفای کرونباخ در خرده مقیاس‌های توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی به ترتیب برابر با ۰/۹۱۷، ۰/۸۳۷، ۰/۸۷۲ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۸۵ به دست آمده، بنابراین پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار می‌باشد. با توجه به شکل (۱) مدل اندازه‌گیری مهارت‌های میان فردی با ضرایب استاندارد به دست آمده نشان داد، هیچ یک از بارهای عاملی گویه‌ها پایین تر از آماره ۰/۴ بدست نیامده و تمامی متغیرهای آشکار توان پیش بینی با بار عاملی بالاتر از ۰/۴ مهارت‌های میان فردی را دارا می‌باشند.

شکل (۱): مدل اندازه گیری آزمون شده به همراه آماره‌های مهارت‌های میان فردی

ملاحظات اخلاقی: با رعایت اصول اخلاقی و محرمانه بودن اطلاعات پرسشنامه و رعایت حقوق آزمودنی‌ها مبنی بر توانایی خروج از پژوهش در هر زمان به صلاحدید خود شخص، پژوهش انجام گردید. پروتکل جلسات مدل بازی آموزشی با تأکید بر رشد مهارت میان فردی در کودکان پیش دبستانی به مدت ۱۰ جلسه و به صورت ۲ جلسه در هفته در پنج هفته متوالی به مدت ۹۰ دقیقه اجرا شد (جدول ۱).

جدول (۱): محتوای جلسات مدل بازی آموزشی با تأکید بر رشد مهارت میان فردی

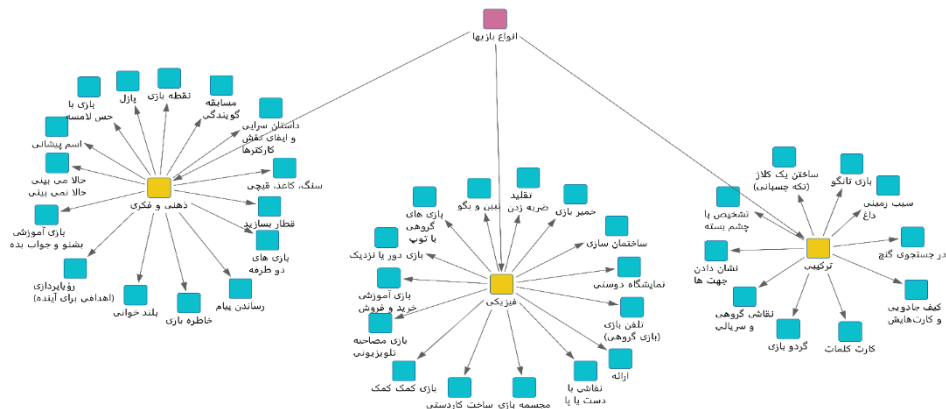
جلسه	ماده	هدف
اول	معارفه و برقراری ارتباط	ایجاد فضای امن و احساس آرامش برای کودکان، تشریح قوانین گروه و آموزش تعهد بین فردی
دوم	فعالیت‌های ترسیمی و شناخت	بازسازی احساس خود راجع به خاطره جلسه قبلی
سوم	کیف جادویی و کارت‌هایش	انتخاب تعدادی کارت در کیف جادویی و شرح هر یک از کارت‌های مثبت و منفی با ذکر دلایل

چهارم	فکر، احساس، رفتار	با توجه به تکلیف جلسه دوم و فعالیت جلسه سوم، درمانگر نحوه فکر کردن و احساسات کودکان را با نوشتن جملاتی مشخص می‌کند. مثلاً از کودک می‌خواهد نحوه فکر کردن خود را به کسی که نیازمند کمک کردن هست بیان کند. مربی به حرف‌های او گوش می‌کند و نکات مهم احساس او را یادداشت می‌کند.
پنجم	تجارب لذت‌بخش و شکل‌سازی تعریف و بررسی چگونگی همکاری و کمک با کمک درمانگر اینکه خلاق	چگونه می‌تواند برای پر کردن تنهایی‌ها، دوست‌یابی، هدیه دادن به دیگران، ایجاد نشاط و آرامش ذهن، فاصله گرفتن از افکار منفی و کشف استعدادها و علایق بهره ببرند.
ششم	بعضی‌ها می‌گن، چی می‌گن	هدف شرح داستانی از افراد بی‌ادب و مشکل‌آفرین که کودکان در آن ایفای نقش می‌کنند و این افراد را به سمت اصلاح می‌برند.
هفتم	کسانی هستند که مرا دوست بدارند	کودکان با استفاده از وسایلی که خود به همراه آورده‌اند و وسایلی که درمانگر در اختیارشان قرار می‌دهد، کاردستی‌هایی می‌سازند تا با رعایت مسائل ارزشی) به کسانی که آن‌ها را دوست دارند یا به کسانی که می‌خواهند رابطه خود را با آن‌ها بهبود ببخشند، هدیه کنند.
هشتم	فصل‌های زندگی من	قاشی‌هایی از چهارفصل که بدون رنگ هستند، بین اعضای گروه تقسیم می‌شود، ابتدا کودکان با توجه به ویژگی‌های نقاشی، فصل موردنظر را حدس می‌زنند و سپس شروع به رنگ‌آمیزی نقاشی آن فصل می‌کنند.
نهم	نمایشگاه دوستی	اعضای گروه عکس‌های گروهی خود که در سفر یا تفریح با دوستان و همسالان و دیگر کودکان گرفته‌اند، به سایر اعضا نشان می‌دهند، به یک سفر خیالی به گذشته دور یا نزدیک می‌روند و خاطره آن عکس را تعریف می‌نمایند. تعدادی تصویر از صحنه‌هایی از تعامل گروهی همسالان، به صورت نمایشگاه به نمایش گذاشته می‌شود، سپس اعضای گروه مانند یک کارگردان این صحنه‌ها را توصیف می‌کنند.

دهم رؤیاپردازی (اهدافی برای آینده) کودک را تشویق می‌کنیم که آرزوها و رؤیاهایش را با واقعیت ترکیب کند و به تداوم هدفمند و لذت‌بخش زندگی امیدوار گردند.

یافته‌ها

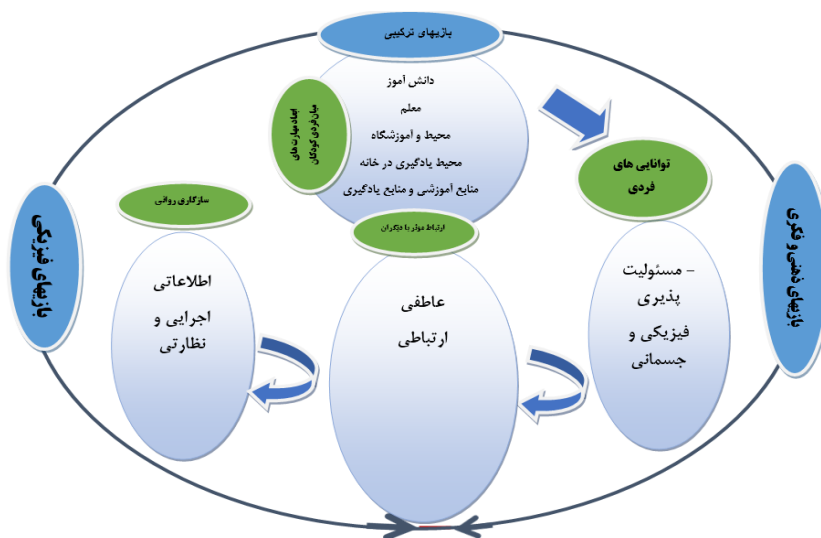
ویژگی‌های جمعیت شناختی افراد مصاحبه‌شونده از بین ۱۳ نفر، به ترتیب شامل وضعیت سن (۹ نفر در رده سنی ۴۰ تا ۵۰ سال و ۴ نفر نیز بالاتر از ۵۱ سال) و وضعیت سابقه کاری (۸ نفر دارای سابقه ۱۰ سال و کمتر و ۵ نفر نیز دارای سابقه بالاتر از ۱۱ سال) بودند. بر اساس ۱۳ فایل استخراج شده از فایل‌های مصاحبه و ۱ فایل از اسناد کتابخانه‌ای، ۲۸۵ بخش کدگذاری شده که میزان توافق افراد مصاحبه‌شونده روی کدهای استخراج شده در حد بسیار مطلوبی بود. در نهایت کدهای استخراج شده از انواع بازی‌ها و مهارت‌های میان فردی را می‌توان به صورت نمودار درختی (نمودار ۱ و ۲) مشاهده نمود.

نمودار (۱): مدل درختی انواع بازی‌ها

شکل (۱): الگوی بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت میان فردی کودکان

ویژگی های جمعیت شناختی آزمودنی ها از بین ۳۰ نمونه، به ترتیب شامل وضعیت جنسیت (۱۴ نفر دختر و ۱۶ نفر پسر) و وضعیت سن (۱۲ نفر در رده کودکان ۵ سال و ۱۸ نفر در رده کودکان ۶ سال) می باشد.

جدول (۲): میانگین، انحراف معیار و نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنف متغیر متغیر مهارت میان فردی و مولفه های آن

مراحل	گروه	متغیر	M	SD	k-ε	sig
پیش آزمون کنترل		توانایی های فردی	۱۶	۳/۲۲۹	۰/۶۴۵	۰/۷۹۹
		ارتباط موثر با دیگران	۲۲/۲۰	۴/۰۳۹	۰/۸۴۰	۰/۴۸۱
		سازگاری روانی	۱۱/۶۷	۲/۹۶۸	۰/۵۶۰	۰/۹۱۲
		مهارت میان فردی	۴۹/۸۷	۶/۹۲۷	۰/۴۱۸	۰/۹۹۵
		توانایی های فردی	۱۶/۴۷	۴/۶۸۸	۰/۶۰۵	۰/۸۵۸
		ارتباط موثر با دیگران	۲۱/۹۲	۴/۲۶۷	۰/۷۴۲	۰/۶۳۸
		سازگاری روانی	۱۲/۵۲	۳/۶۶۲	۰/۵۸۴	۰/۸۸۵

طراحی و تدوین مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت میان فردی کودکان و اثربخشی آن بر این مهارت در کودکان...

۰/۴۱۱	۰/۸۸۷	۶/۲۵۰	۵۰/۹۲	مهارت میان فردی	آزمایش
۰/۵۲۱	۰/۸۱۵	۵/۰۸۰	۱۷/۳۲	توانایی های فردی	پس آزمون
۰/۹۹۸	۰/۳۹۲	۵/۰۶۹	۲۲/۱۲	ارتباط موثر با دیگران	
۰/۷۵۳	۰/۶۷۵	۳/۹۱۸	۱۱/۷۲	سازگاری روانی	کنترل
۰/۹۷۰	۰/۴۹۰	۸/۱۱۷	۵۱/۲۰	مهارت میان فردی	
۰/۷۳۱	۰/۶۸۸	۳/۵۷۵	۲۱/۲۷	توانایی های فردی	
۰/۹۹۶	۰/۴۰۸	۵/۰۶۳	۲۶/۷۲	ارتباط موثر با دیگران	
۰/۵۹۸	۰/۷۶۸	۲/۸۷۴	۱۶/۴۰	سازگاری روانی	آزمایش
۰/۲۵۶	۱/۰۱۲	۵/۶۴۲	۶۴/۴۰	مهارت میان فردی	
۰/۹۷۲	۰/۴۸۷	۵/۱۶۴	۱۷/۶۷	توانایی های فردی	پیگیری
۰/۹۹۳	۰/۴۲۸	۴/۹۶۸	۲۱/۴۰	ارتباط موثر با دیگران	
۰/۹۶۱	۰/۵۰۵	۳/۱۵۹	۱۱/۵۲	سازگاری روانی	کنترل
۰/۴۸۰	۰/۸۴۰	۸/۰۶۹	۵۰/۶۰	مهارت میان فردی	
۰/۶۸۰	۰/۷۱۹	۴/۴۸۵	۲۶/۴۰	توانایی های فردی	
۰/۸۹۶	۰/۵۷۴	۴/۶۱۷	۳۲/۸۰	رتباط موثر با دیگران	
۰/۴۶۸	۰/۸۴۸	۲/۱۲۰	۱۹/۹۲	سازگاری روانی	آزمایش
۰/۸۱۲	۰/۶۳۶	۵/۳۹۷	۷۹/۱۲	مهارت میان فردی	

در جدول (۲) نمرات مهارت میان فردی و مولفه‌های آن در گروه آزمایش در پس آزمون و پیگیری نسبت به پیش آزمون تغییر یافته است، اما در گروه کنترل، تغییرات محسوسی مشاهده نمی‌شود. همچنین نتایج آزمون نرمالیته نشان داد، سطح معناداری در کلیه‌ی متغیرهای پژوهش بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده و فرض نرمال بودن توزیع برقرار می‌باشد.

جدول (۳): آزمون چند متغیره (مانوا) در متغیر توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی و مهارت میان فردی

متغیر	نام آزمون	مقدار F	درجه آزادی خطای فرضیه‌ها	درجه آزادی	P	مجذور اتا توان آماری
توانایی‌های فردی	اثر پیلاپی	۰/۴۶۲	۱۱/۶۰۵	۲	۲۷	۰/۴۶۲
	لامبدا-ویلکز	۰/۵۳۸	۱۱/۶۰۵	۲	۲۷	۰/۴۶۲
	اثر هوتلینگ	۰/۸۶۰	۱۱/۶۰۵	۲	۲۷	۰/۴۶۲
	بزرگترین ریشه	۰/۸۶۰	۱۱/۶۰۵	۲	۲۷	۰/۴۶۲
خطا						
ارتباط مؤثر با دیگران	اثر پیلاپی	۰/۴۴۴	۱۰/۷۸۴	۲	۲۷	۰/۴۴۴
	لامبدا-ویلکز	۰/۵۵۶	۱۰/۷۸۴	۲	۲۷	۰/۴۴۴
	اثر هوتلینگ	۰/۷۹۹	۱۰/۷۸۴	۲	۲۷	۰/۴۴۴
	بزرگترین ریشه	۰/۷۹۹	۱۰/۷۸۴	۲	۲۷	۰/۴۴۴
خطا						
سازگاری روانی	اثر پیلاپی	۰/۴۸۷	۱۲/۷۹۹	۲	۲۷	۰/۴۸۷
	لامبدا-ویلکز	۰/۵۱۲	۱۲/۷۹۹	۲	۲۷	۰/۴۸۷
	اثر هوتلینگ	۰/۹۴۸	۱۲/۷۹۹	۲	۲۷	۰/۴۸۷
	بزرگترین ریشه	۰/۹۴۸	۱۲/۷۹۹	۲	۲۷	۰/۴۸۷
خطا						
مهارت میان فردی	اثر پیلاپی	۰/۶۹۵	۳۰/۷۴۱	۲	۲۷	۰/۶۹۵
	لامبدا-ویلکز	۰/۳۰۵	۳۰/۷۴۱	۲	۲۷	۰/۶۹۵
	اثر هوتلینگ	۲/۲۷۷	۳۰/۷۴۱	۲	۲۷	۰/۶۹۵
	بزرگترین ریشه	۲/۲۷۷	۳۰/۷۴۱	۲	۲۷	۰/۶۹۵
خطا						

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد، آزمون‌های چهارگانه مربوط به تفاضل متغیرهای پژوهش در متغیر توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی و مهارت میان فردی هم در اجرای سه بار آزمون و هم در تعامل زمان با عضویت گروهی از لحاظ آماری معنادار می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان گفت مدل بازی آموزشی بر توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی و مهارت میان فردی کودکان پیش دبستانی در مرحله پس‌آزمون و پیگیری تأثیر داشته است ($P < 0/01$).

جدول (۴): اثرات درون آزمودنی‌ها در متغیر توانایی‌های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی و مهارت میان فردی

متغیر	ام آزمون	جموع	D	یانگین	I	I	مربباتا وان
	فرض کروی	۲۵۸/۴۸'	'	۱۲۹/۲۴'	۹/۴۳'	۰/۰۰	۰/۲۵'
وانایی‌های گرینهاوس-گیسر فردی	وانایی‌های گرینهاوس-گیسر	۲۵۸/۴۸'	۱/۷۶'	۱۴۶/۵۱	۹/۴۳'	۰/۰۰	۰/۲۵'
	هیون-فلت	۲۵۸/۴۸'	۱/۹۴	۱۳۳/۱۵،	۹/۴۳'	۰/۰۰	۰/۲۵'
	حد پایین	۲۵۸/۴۸'		۲۵۸/۴۸'	۹/۴۳'	۰/۰۰	۰/۲۵'
ارتباط مؤثر با دیگران	فرض کروی	۵۱۵/۰۸۹	۲	۲۵۷/۵۴۴	۱۲/۸۰۴	۰/۰۰۰	۰/۳۱۴
	گرینهاوس-گیسر	۵۱۵/۰۸۹	۱/۹۳۶	۲۶۶/۰۶۴	۱۲/۸۰۴	۰/۰۰۰	۰/۳۱۴
	هیون-فلت	۵۱۵/۰۸۹	۲	۲۵۷/۵۴۴	۱۲/۸۰۴	۰/۰۰۰	۰/۳۱۴
سازگاری روانی	حد پایین	۵۱۵/۰۸۹	۱	۵۱۵/۰۸۹	۱۲/۸۰۴	۰/۰۰۱	۰/۳۱۴
	فرض کروی	۲۱۲/۸۲۲	۲	۱۰۶/۴۱۱	۱۲/۰۴۵	۰/۰۰۰	۰/۳۰۱
	گرینهاوس-گیسر	۲۱۲/۸۲۲	۱/۹۸۲	۱۰۷/۳۷۲	۱۲/۰۴۵	۰/۰۰۰	۰/۳۰۱
مهارت میان فردی	هیون-فلت	۲۱۲/۸۲۲	۲	۱۰۶/۴۱۱	۱۲/۰۴۵	۰/۰۰۰	۰/۳۰۱
	حد پایین	۲۱۲/۸۲۲	۱	۲۱۲/۸۲۲	۱۲/۰۴۵	۰/۰۰۲	۰/۳۰۱
	فرض کروی	۲۸۴۱/۸۶۷	۲	۱۴۲۰/۹۳۲	۳۷/۶۸۲	۰/۰۰۰	۰/۵۷۴
مهارت میان فردی	گرینهاوس-گیسر	۲۸۴۱/۸۶۷	۱/۹۱۱	۱۴۸۷/۲۸۰	۳۷/۶۸۲	۰/۰۰۰	۰/۵۷۴
	هیون-فلت	۲۸۴۱/۸۶۷	۲	۱۴۲۰/۹۳۲	۳۷/۶۸۲	۰/۰۰۰	۰/۵۷۴
	حد پایین	۲۸۴۱/۸۶۷	۱	۲۸۴۱/۸۶۷	۳۷/۶۸۲	۰/۰۰۰	۰/۵۷۴

نتایج جدول (۴) نشان می دهد که مدل بازی آموزشی بر رشد مهارت توانایی های فردی، ارتباط مؤثر با دیگران، سازگاری روانی و مهارت میان فردی در کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد ($P < 0/01$). ضریب اتا نشان می دهد $25/2$ درصد تغییرات مربوط به توانایی های فردی، $31/4$ درصد تغییرات مربوط به ارتباط مؤثر با دیگران، $30/1$ درصد تغییرات مربوط به سازگاری روانی و $57/4$ درصد تغییرات نیز مربوط به مهارت میان فردی در گروه می باشد.

بحث و نتیجه گیری:

هدف پژوهش حاضر، طراحی و اثربخشی مدل بازی آموزشی با تاکید بر رشد مهارت ها در کودکان پیش دبستانی بود. در این پژوهش مدل فرضی تدوین شده در حد مطلوبی با داده های تجربی برازش شد و نتایج نشان داد که با یافته های حاصل از پژوهش های دیگر در یک راستا قرار دارد. مطابق نتایج به دست آمده از بازی هایی تأثیرگذار بر رشد مهارت میان فردی کودکان می توان گفت، یکی از انواع شیوه های مداخله ای که امروزه مورد توجه محققان گرفته است، استفاده از بازی های فکری و ذهنی است (۱۶)؛ لذا بازی، مجموعه ای حرکت ها و فعالیت های جسمی و ذهنی بوده که موجب شادی، لذت و ارتباط با دیگران شده و در عین اینکه وسیله سرگرمی است، جنبه آموزشی و سازندگی نیز دارد (۱۷). در این راستا، بازی های فکری، بازی هایی هستند که نیاز به اطلاعات معنادار و تلاش های شناختی دارند و ممکن است تا حد زیادی بر اساس یک دانش عمیق و گسترده باشد، در حالی که آزمون اصلی فقط به توانایی فرد در به یاد آوردن و فراخواندن اطلاعات تمرکز داشته باشند (۱۸). شافر به نقل از تامپسون و رالف^۱ (۱۹) در خصوص اثرات بازی بر کودکان، معتقد است که هم در شکستن مقاومت در کودک، ایجاد لیاقت و توانایی، تفکر خلاق، ایجاد ارتقای رابطه و دلبستگی از فواید بازی درمانی برای کودک می باشد. در مطالعه دیگری محرابی و همکاران (۲۰) معتقد هستند بازی نه فقط بر رشد توانایی های شناختی کودکان بلکه بر ساخت فیزیولوژیکی مغز نیز اثری غیرقابل انکار دارد. پس می توان نتیجه گرفت، بازی های ذهنی و فکری، فیزیکی و ترکیبی از مهمترین بازی هایی هستند که بر رشد مهارت میان فردی کودکان تاثیر دارند. افرادی که مهارت های میان فردی آنان رشد می کند، به رضایت از خود دست می یابند و از نظر اجتماعی مسئولیت پذیر و افراد مفیدی هستند (۳). سرانجام یافته های این پژوهش با دیدگاه پیاژه^۲ مبنی بر تعامل ژنتیک و محیط در رشد،

1 - Tampson, Rodelf

2 - Piaget

سازگار و همسوست، چرا که به نظر او کودکان از طریق تجربه‌ی فعال به بهترین وجه یاد می‌گیرند و بازی و فعالیت باید روش آموزش در دوران کودکی باشد و فرصت‌هایی نیز برای کودکان فراهم شود تا با دیگران به تعامل بپردازند و از این طریق تجربه کسب کنند.

از طرفی این یافته با بخشی از مضامین پژوهش‌های مکارم و همکاران (۲۱)، فاطمی (۱۵)، بهمنی و همکاران (۲۲)، بریمانی و همکاران (۲۳)، آقاجانی و همکاران (۲۴)، شوتلکورب و همکاران (۱۴) همسو می‌باشد و با نتایج زنگ^۱ و همکاران (۲۵) که نشان دادند بازی‌های آموزشی محیط یادگیری جذابی را برای دانش آموزان ایجاد می‌کند و اینکه دانش آموزان می‌توانند به صورت عملی یاد بگیرند و منجر به ارتقای سطوح بالای توانایی دانش آموزان می‌شود در یک راستا است. مهارت، به توانایی ذاتی یا اکتسابی یک فرد در انجام دادن یک کار یا حرفه اشاره دارد و لذا بازی می‌تواند در مهارت آموزی تأثیرگذار باشد (۲۶). نتایج نشان داد، آموزش مبتنی بر بازی با تأکید بر مهارت‌های آموزشی مانند انگیزش، فردی، مهارتی، شناختی، یادگیری، خلاقیت، جسمانی و درمانی قابل استناد می‌باشد (۲۷). از طرفی مونسوری^۲ بازی را مدرسه بزرگی می‌داند که کودک در آن آموزش می‌یابد و نیروی بدنی، ذهنی و اجتماعی او رشد می‌کند و برای زندگی کردن از هر جهت آماده می‌شود (۹). بنابراین، بکارگیری بازی‌های آموزشی برای تحقق بخشیدن به تعریف جدید یادگیری، می‌تواند زمینه آموزش محسوس یا غیرمحسوس مهارت‌ها را فراهم نماید و مهارت‌های شناختی، خلاقیتی، عاطفی، جسمانی، ارتباطی و اجتماعی را در دانش آموزان ایجاد کند (۲۸) و می‌توان بیشتر بازی‌های کودکان را با اضافه کردن اهداف و ارزش‌های آموزشی به بازی‌های آموزشی تبدیل کرده و به اهداف مورد انتظار دست یافت (۲۹). در نهایت بازی یک ابزار بالینی قابل قبول در مداخلات برای کودکان خردسال و همچنین ارزیابی وضعیت عاطفی آنها است. بازی‌هایی که کودکان با همسالان خود انجام می‌دهند، تجربه‌های اجتماعی متفاوتی را برای آنها فراهم می‌کند و به کودکان کمک می‌کند تا خودشان را بشناسند. آنها یاد می‌گیرند چطور ابراز وجود کنند، دیگران را بپذیرند، از حق خود دفاع کنند و به قوانین و حقوق دیگران احترام بگذارند. چنین رفتارهایی به کسب برخی مهارت‌های میان فردی کمک می‌کنند.

مطابق نتایج به دست آمده از مهمترین ابعاد مهارت‌های میان فردی در کودکان می‌توان به بُعد ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی‌های فردی، و سازگاری روانی اشاره نمود که با نتایج سیو^۳ (۳۰) در حوزه‌ی اینکه بازی منجر به

---

1 - Zeng

2 - Maria Montessori

3 - Siu

ارتباط مؤثر با دیگران و افزایش سازگاری دانش آموزان شده و با نتایج فرهادیه و همکاران (۳۱) که نشان داد بازی سبب بالا رفتن توانایی‌های فردی و کار کردن با دیگران می‌شود، همسویی دارد. بنابراین، بازی یکی از راهبردهای اساسی برای کسب دانش و مهارت دوردوران کودکی تلقی می‌شود (۳۲) و رویکردی ساختارمند و مبتنی بر نظریه درمان است که فرایندهای یادگیری و ارتباط سازگاران و بهنجار کودکان را پایه ریزی می‌کند (۳۳). پژوهش‌ها همچنین نشان می‌دهد که کودکان از طریق بازی یاد می‌گیرند بر دنیای اطراف خود مسلط شوند و آن را اداره کنند، مهارت‌ها را توسعه و تنش‌ها را کاهش دهند و با حوادث گذشته سازگار شوند (۳۴). بنابراین، از آنجا که بازی یک فعالیت خوشایند و شاد به حساب آمده، دانش آموزان تلاش می‌نمایند رفتارهای مناسب خود را افزایش دهند تا برای ادامه بازی در گروه بمانند. از اینرو می‌توان گفت بازی نقش کلیدی و اساسی در افزایش مهارت‌های میان فردی کودکان دارد.

در دنیای امروز بازی نوعی از بیان خواست‌های درونی کودک است و محتوای بازی انتخابی کودکان اغلب انعکاسی از خواست درونی آنهاست. کودک سعی می‌کند تا مشکلات عاطفی و روانی خود را در بازی منعکس کند و سپس راه‌حلی برای غلبه آن‌ها دریابد. کودک در بازی‌های خود به عنوان وسیله‌ای طبیعی عواطف و احساسات ترس‌ها، تردیدهای خود را بیان می‌دارد. بیان حالات درونی خود وسیله‌ای برای برقراری ارتباط واقعی کودک با دنیای بیرونی است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد، مدل بازی آموزشی بر رشد مهارت‌ها در کودکان پیش دبستانی اثرگذار بوده و مهمترین ابعاد مهارت‌ها در کودکان شامل: ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی‌های فردی، و سازگاری روانی و مهارت میان فردی است. این توانایی‌ها کودکان را برای مقابله مؤثر با موقعیت‌ها یاری می‌کنند و آن‌ها را قادر می‌سازند تا در ارتباط با سایر افراد به گونه‌ای مثبت و سازگاران عمل نموده و سلامتی، به ویژه سلامت روان شناختی خود را تأمین می‌نمایند. بنابراین شناخت مهارت‌ها و آموزش آن در دوره پیش دبستان بسیار اهمیت دارد، زیرا کمک به رشد این مهارت‌ها به خصوص در دوره پیش دبستان موجب سازگاری هر چه بیشتر کودک در دوره‌های بعد می‌شود و از آنجایی که کودکان پیش دبستانی در بازی، مهارت‌هایی مانند پیروی از قواعد اجتماعی، نحوه تعامل و همکاری با دیگران، مهارت میان فردی، و مدیریت هیجان‌های منفی در روابط بین فردی را می‌آموزند، استفاده از این شیوه جهت آماده‌سازی آنها برای ورود به دنیای اجتماعی بزرگتر، ضروری به نظر می‌رسد.

محدودیت پژوهش:

از محدودیت‌های پژوهش نیز می‌توان به این نکته اشاره کرد که حضور در گروه به صورت دواطلبانه انجام شد. پیشنهاد می‌گردد با توجه به ارتباط متقابل و تعامل سازنده مدرسه و اجتماع و نقش مهم آن در پرورش اجتماعی کودکان، در خصوص فضای فرهنگی - اجتماعی مدارس و شیوه‌های انطباق محتوی، اهداف و روش‌های تربیت اجتماعی مدرسه با واقعیت‌های جامعه تحقیقات بیشتر و کامل‌تری صورت گیرد.

سپاسگزاری:

پژوهش حاضر یک کار تحلیلی گزارش شده از پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرگز ثبت شده است. نویسنده مقاله تشکر و قدردانی خود را به جهت همکاری از کلیه آزمودنی‌ها در طرح ابراز می‌نماید.

References

- 1- Ebrahimi T., Aslipoor A., Khosrojauid M.. The Effect of Group Play Therapy on Aggressive Behaviors and Social Skills in Preschool Children. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2019;6(2):40-52. (Persian)
- 2- Olyaie S., Taghipour K., Mahmoodi F.. The Effectiveness of Genius Baby Instructional Multimedia Software on Attitude and Learning of Language Skills in Preschool Children. *Journal of Instructio and Evaluation*. 2021;14(55):185-205. doi: 10.30495/jinev.2020.1939897.2559. (Persian)
- 3- Spivak A.L., Farran D.C.. Predicting first graders' social competence from their preschool classroom interpersonal context. *Early Education and Development*. 2016;27(6):735-750.
- 4- Pavey B.. *Dyslexia and Early Childhood: An essential guide to theory and practice*. Routledge, 2016.
- 5- Foroughipour H.. Management the Children Communicational Skills through Educational Games. *Communication Management in Sports Media*. 2016;4(14):40-45. (Persian)
- 6- Ashraf N., Bau N., Low C., McGinn K. Negotiating a better future: How interpersonal skills facilitate intergenerational investment. *The Quarterly Journal of Economics*, 2020;135(2):1095-1151.
- 7- Morshed N., Davoodi I., Babamiri M.. Effectiveness of group play therapy on symptoms of oppositional defiant among children. *Journal of Education and Community Health*, 2015;2(3):12-18. (Persian)

Family and health Quarterly, vol11, Issue A, Summer 2021

<http://journals.iau-astara.ac.ir>, ISSN: 2322-3065

- 8- Ashouri A.A., Rashid Seyd Abad Y.M., SHahidi Mazraeh Sheikh S.H.. The role of play on learning of Khaf students. Human Sciences Research Journal. New Period, 2020;28:37-70. ISSN (2476-7018). (Persian)
- 9- Pangrazi R.P., Beighle A.. Dynamic physical education for elementary school children. Human Kinetics Publishers, 2019.
- 10- El Mawas N., Truchly P., Podhradský P., Muntean C.. The effect of educational game on children learning experience in a Slovakian school. In CSEDU-7th International Conference on Computer Supported Education. 2019 .
- 11- Miller J.L., Kocurek C.A.. Principles for educational game development for young children. Journal of Children and Media, 2017;11(3):314-329.
- 12- Williams B.W., Kessler H.A., Williams M.V.. Relationship among Practice Change, Motivation, and Self-Efficacy. J Contin Educ Health Prof, 2019;34(1):5-10.
- 13- Nourian M., Yousefi F., Zafarghandi M.. Components and educational goals of local games in learning and developing students' skills. Journal of Curriculum Studies (J.C.S). 2022. ISSN (1735-4986). (Persian)
- 14- Schottelkorb A.A., Swan K.L., Ogawa Y.. Intensive Child-Centered Play Therapy for Children on the Autism Spectrum: A Pilot Study. Journal of counseling & development. 2020;98(1):63-73.
- 15- Fatmei M.. The effectiveness of play therapy on communication skills, loneliness and academic adjustment of children with hearing impairment. Master Thesis Islamic Azad University of Shahroud, 2019 .
- 16- Amin Abadi Z., Alizadeh H., Saadipur E., Ebrahimi ghavam S., Fakhri N.A.. Development of Response-to-Intervention model-based Program & Evaluating its Effectiveness on Spelling Improvement. Psychology of exceptional. 2015;6(22):1-25. (Persian)
- 17- Manzari Tavakoli M.H., Shojaei M., Ghasemi A.. Effects of Perceptual-Motor Training Program On Social Development In Children Aged 6-11 Years With Mental Retarded. Journal of Sportmanagment & Behavior Movement, 2020;15(30):313-325. (Persian)

- 18- Tannock R., Frijters J., Martinussen R., White E., Ickowicz A., Benson N., Lovett M.. Combined Modality Intervention for ADHD With Comorbid Reading Disorders: A Proof-of-Concept Study. *Journal of Learning Disabilities*, 2018. DOI:10.1177/0022219416678409.
- 19- Tampuson B., Rodelf Y.. The roots of organicity: Genetics and genograms. In P.J. Accardo T.A. Blondis B.Y. Whitman (Eds), *attention deficit disorders and hyperactivity in children*. New York: Marcel Dekker. 2014:37-56 .
- 20- Mehrabi R., Islami F., Teymorzadeh S., Golzarari A.. The Effectiveness of Mindful Parenting Training on Improvement of Experiential Avoidance, Self-Compassion and Mindfulness in Stressed Mothers with Preschooler Child. *Medical Journal of Mashhad University of Medical Sciences*. 2019;26(1):26-34. (Persian)
- 21- Makarem M.. The Effectiveness of Symbolic Play Training on the Improvement of Communication Skills in Autistic Children with High Performance: Single-subject Study. *Iranian Registry of Clinical Trials - Beta version*. 2019. (Persian)
- 22- Bahmani M., Naeimi E., Rezaie S.. The Interventional Program Effectiveness of Cognitive-Behavioral Plays on Social and Emotional Skills in Autism Disorder Children with High Performance. *Quarterly of Clinical Psychology Studies*. 2018;8(31): 157-176. (Persian)
- 23- Barimani S., Asadi J., Khajevand A.. The Effectiveness of Play Therapy on Deaf Children's Social Adaptation and Communication Skill. *Rehabilitation*. 2018;19(3):250-261. (Persian)
- 24- Aghajani T., Vakil Jabbarov R., Mustafayev M.. The Effect of Playing on Children'S Social Skills (Case of Study: Preschool Children in Tehran). *Journal of Iranian Social Development Studie*. 2014;6(3):97-104. (Persian)
- 25- Zeng J., Parks S., Shang J.. To learn scientifically, effectively, and enjoyably: A Review of Educational Games. *To learn scientifically, effectively, and enjoyably*, 2020;2:186-195 .
- 26- Valizadeh L., Rahimian R., Abbaspour A., Khorsandi taaskooh A., Ahghar GH. Identifying the competencies of nursery school administrators. *Journal of Educational Sciences*. 2019;26(2):51-70. (Persian)
- 27- Saffari S.H., Hakimzadeh R., Deghani M., Gholamali Lavasani M.. A Conceptual Model of Game-Based learning with Emphasis on Skill Training: A meta-synthesis. *Journal of Educational Sciences (JEDUS)*, 2021;28(2):97-112. (Persian)

Family and health Quarterly, vol11, Issue A, Summer 2021

<http://journals.iau-astara.ac.ir>, ISSN: 2322-3065

- 28- Parker R., Thomsen S.. Learning through play at school. Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported License. 2019. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.09>).
- 29- Jančič P., Hus V.. Teaching Social Studies with Games. International Journal of Game-Based Learning, 2018;8(2):68-79 .
- 30- Siu A/. Effectiveness of Group theraplay on Enhancing Social skills among children with Developmental Disabilities. international Journal of play Therapy, 2014;23(4):187-203.
- 31- Farhadiye A., Yazd khasti F., Arizi H.R.. The Effect of Group Theraplay on Children's Interpersonal Interactions, Flexibility, and Emotional Perception. Social Psychology Research, 2016; 6(22):13-30. (Persian)
- 32- UNICEF. Learning through play strengthening learning through play in early childhood education programmes. Education Section, Programme Division 3 United Nations Plaza. 2018 .
- 33- Safavi Homami S.H., Ghazinoor N., Abedi A.. The Effects of a Training Course with an Emphasis on Fine Motor Skills on Executive Functions of Children with. Motor Behavior. 2018;9(30):37-56. (Persian)
- 34- Swan B.S.. Effectiveness of play therapy on problem behaviors of children with intellectual disabilities: a single subject design. Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Philosoph. University of North Texas. 2011.